

Jarzęcka, Joanna

Współpraca naukowa z zagranicą

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 23/3-4, 795-797

1978

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



rocznik „Rozprawy z Dziejów Oświaty” — tom XX (18 ark. wyd.); „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej” — zeszyt 14 serii A, poświęconej historii nauk społecznych (15 ark. wyd.), zeszyt 27 serii B, poświęconej historii nauk biologicznych i medycznych (15 ark. wyd.) i zeszyt 6 serii E, poświęconej zagadnieniom ogólnym (21,5 ark. wyd.); rocznik „Organon” — Numéro 11 za rok 1975 (25 ark. wyd. — spóźniony), Numéro 12/13 za lata 1976/1977 (21 ark. wyd.).

Krystyna Bińkowska
(Warszawa)

Współpraca naukowa z zagranicą

Podstawową formą współpracy Instytutu jest — w odniesieniu do krajów socjalistycznych — realizacja dwustronnych umów z placówkami badawczymi tych krajów w celu prowadzenia wspólnych badań naukowych. W 1977 r. Instytut współpracował w tym zakresie z trzema krajami: ZSRR, CSRS i NRD.

W ramach porozumienia o współpracy naukowej między PAN i AN ZSRR Instytut realizował (głównie z Instytutem Historii Przyrodoznawstwa i Techniki AN ZSRR) prace badawcze w ramach tematu *Historia polsko-rosyjskich i polsko-radzieckich więzi naukowych*. Badania nad historią przyrodoznawstwa i techniki. W tym celu pracownicy Instytutu prowadzili poszukiwania materiałów źródłowych, dotyczących polsko-rosyjskich stosunków naukowych w bibliotekach i archiwach Moskwy, Leningradu i Wilna (polskie organizacje kulturalne i naukowe w Petersburgu i Moskwie w latach 1905—1918); wkład inżynierów polskich do rozwoju techniki rosyjskiej w XIX w.; polsko-radzieckie kontakty naukowe w okresie międzywojennym. działalność botaników polskich w Rosji; działalność edukacyjna Jana Śniadeckiego). Pobyty uczonych radzieckich w Polsce w ramach realizacji wspomnianego tematu poświęcone były badaniom porównawczym w zakresie organizacji instytucji naukowych w PRL i ZSRR (doc. L. W. Cwetnickij) oraz pracom przygotowawczym do III sympozjum polsko-radzieckiego nt. historii polsko-rosyjskich i polsko-radzieckich badań polarnych (prof. I. A. Fiedosiejew i dr I. Ilina), które odbędzie się w Polsce w 1978 r.

Równie ożywione prace badawcze prowadzi Instytut wspólnie z placówkami naukowymi Czechosłowacji. W ramach problemu *Nauka i oświata czynnikiem postępu społecznego, gospodarczego i kulturalnego* (porozumienie między PAN i AN CSRS) realizowane były badania nad J. A. Komeńskim — wspólnie z Instytutem Pedagogicznym im. J. A. Komeńskiego w Pradze — rozszerzone o wspólne badania nad historią oświaty i wychowania, których wynikiem jest ukazanie się drukiem w Czechosłowacji książki o szkole w Lesznie (autorzy czescy) oraz studium o Komeńskim (autor polski). Drugą placówką badawczą, z którą współpracuje Instytut, jest Zakład Historii Przyrodoznawstwa i Techniki Instytutu Historii Czechosłowacji i Świata; w obu placówkach kontynuowano prace badawcze nad problematyką nauczania historii nauki i techniki w Polsce i Czechosłowacji, których wynikiem końcowym będzie wspólnie wydana praca zbiorowa. Ponadto — niezależnie od tematów uściślonych planami roboczymi — prowadzono na terenie Czechosłowacji kwerendy źródłowe związane z dziejami polskiej szkolnej kartografii historycznej oraz z kontaktami polsko-czeskimi w naukach biologicznych i im pokrewnych, a także poszukiwania biblioteczne — dla celów porównawczych — księgozbiorów lekarzy czeskich z końca XV i początków XVI w., w związku z realizowanym w Instytucie tematem *Książka medyczna w środowisku warmińskim i bibliotece M. Kopernika*. Przyjazdy uczonych czechosłowackich do Polski wiązały się ściśle z realizacją zawartych porozumień: z Pedagogickým ústavem J. A. Komenského

(prof. I. Semrad, dr D. Čapková) oraz z Ústavem československých a světových dějin (dr sc. L. Nový, dr J. Folta).

Realizacja porozumienia o współpracy naukowej między PAN a AN NRD przewiduje wspólne badania w zakresie *Problemów teorii, historii i organizacji nauki*. W ramach tego porozumienia prowadzono w minionym roku na terenie NRD badania archiwalne związane z opracowywaniem monografii *Polskie organizacje studenckie w Lipsku w latach 1872—1918*, zaś przyjazdy naukowców z NRD do Polski miały na celu bliższe omówienie współpracy z dziedziny historii geografii i kartografii (dr H. Arnhold) oraz przeprowadzenie wstępnych rozmów dotyczących nawiązania współpracy z Karl-Sudhoff-Institut w Lipsku (prof. H. Wussing, dr I. Strube).

Osobna wzmianka należy się trwającej od kilku lat i z dużym nakładem energii kontynuowanej współpracy redakcji „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” z redakcjami podobnych wydawnictw wychodzących w trzech wyżej omówionych krajach. Rezultatem współpracy z czasopismem radzieckim — jest wymienne publikowanie na łamach „Kwartalnika” i „Woprosów Istorii Jestiestwoznanija i Tiechniki” wyników badań uczonych polskich i radzieckich; wyrazem tej współpracy jest m.in. nr 4/1977 „Kwartalnika”, który ukazał się z okazji 60 rocznicy Rewolucji Październikowej. Bliskie kontakty, łączące redakcję „Kwartalnika” z jego czeskim odpowiednikiem, tj. redakcją „Dějiny věd a techniky”, wyrażają się w zamieszczeniu na łamach obu czasopism wymiennych artykułów, recenzji i kronik z życia naukowego Polski i Czechosłowacji. Natomiast współpraca z wychodzącym w NRD czasopism „NTM- Schriftenreihe für Geschichte der Naturwissenschaften, Technik und Medizin” ograniczyła się w roku ubiegłym do jednostronnego zamieszczania informacji z Polski na łamach „NTM”.

W ramach współpracy z krajami kapitalistycznymi w 1977 r. — prowadzonej przede wszystkim w ramach porozumień o współpracy naukowej między PAN i akademiami nauk lub innymi instytucjami naukowymi Francji, Włoch, Wielkiej Brytanii, Szwecji i USA — wciąż jeszcze należy wyodrębnić zakres prac badawczych związanych z Kopernikiem. I tak np. w ramach porozumienia z Francją (Centre National de la Recherche Scientifique) naukowcy francuscy przeprowadzali w Polsce konsultacje i badania źródłowe, związane z edycją francuskiej wersji III tomu *Dzieł wszystkich Mikotaja Kopernika* (doc. J. P. Verdet, dr A. Segonds); w ramach porozumienia PAN—Szwedzka AN pracownicy Instytutu dokonali weryfikacji materiałów archiwalnych w bibliotekach i archiwach Sztokholmu i Uppsali do III tomu *Dzieł wszystkich*; problem kontynuacji współpracy w zakresie wydawnictw kopernikowskich z Harvard College Observatory omawiany był m.in. w czasie pobytu uczonych amerykańskich (prof. O. J. Gingerich, prof. R. Westman).

Wśród pozostałych wyjazdów badawczych do krajów kapitalistycznych (w tym i wyjazdy stypendialne) należy jeszcze wyróżnić te, które wiążą się z szeroko rozumianą historią kontaktów naukowych Polski z innymi krajami: *Kontakty naukowe polsko-francuskie i udział Polaków w ośrodkach francuskich i międzynarodowych w XX-leciu międzywojennym* (Francja); *Działalność polskich uczonych i polskich organizacji naukowych w Wielkiej Brytanii w XIX i XX w.*; *Środowisko inżynierów polskich na emigracji w XIX w.*

Prowadzone wreszcie były za granicą badania, których tematyka była powiązana z historią nauki światowej, jak np. kwerenda źródłowa nt. XIII-wiecznej myśli encyklopedycznej jako wyrazu tendencji do upowszechniania wiedzy; badania nad elementami naukowymi i paranaukowymi w źródłach narracyjnych zachodniego średniowiecza; poszukiwania europejskich komentarzy do *Ekonomiki* Arystotelesa (Francja) czy wreszcie poszukiwania materiałów źródłowych dotyczących recepcji *Geografii* Ptolomeusza (Włochy, USA).

Przyjazdy uczonych z krajów kapitalistycznych oprócz wyżej zasygnalizowanych wiązały się z realizowanymi w poszczególnych Pracowniach Instytutu pracami badawczymi. Najliczniej przybywali naukowcy zagraniczni zaproszeni do Pracowni IV — Historii Nauk Ścisłych (prof. O. Pedersen z Danii, prof. B. Wrightsman z USA, prof. Ch. Schmitt z W. Brytanii).

Odrębnie wspomnieć należy o ważniejszych imprezach zagranicznych, w których wzięli udział pracownicy Instytutu w 1977 r. Należały do nich: XV Międzynarodowy Kongres Historii Nauki w Edynburgu (zob. „Kwartalnik” nr 2/1978 s. 529); VI Międzynarodowy Kongres Filozofii Średniowiecznej w Bonn (prof. J. Dobrzycki, dr G. Rosińska); III Międzynarodowy Kongres Leibniza w Hanowerze (prof. W. Voisé); Międzynarodowe Sympozjum Historii Globografii w Wiedniu (prof. J. Babicz, mgr J. Jarzęcka); narada przedstawicieli komitetów narodowych historii nauki krajów socjalistycznych w Pradze (prof. J. Miąso, prof. W. Voisé).

Joanna Jarzęcka
(Warszawa)

ZEBRANIE PRACOWNI HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH

13 IV 1978 r. dr Jerzy Różewicz wygłosił referat pt. *Polskie środowisko naukowe w Moskwie w latach 1905—1918*. W części wstępnej referent omówił zakres tematu i materiały źródłowe dotyczące tej problematyki, a następnie przedstawił ogólną charakterystykę Polonii moskiewskiej (życie społeczno-artystyczne, statystykę ludności polskiej w Moskwie, ogólne warunki polityczne), a w szczególności Polaków zajmujących się w Moskwie działalnością naukową. W zasadniczej części referatu dr Różewicz omówił polskie organizacje naukowe, jak np.: Koło Naukowe Polskie, Polskie Towarzystwo Prawnicze, Stowarzyszenie Techników i Wydział Opieki nad Zabytkami Przeszłości, będący jedną z agend działającego w czasie wojny Komitetu Polskiego i inne. Nieco uwagi referent poświęcił również organizacjom studentów Polaków w Moskwie. W końcowych partiach swego referatu dr Jerzy Różewicz zwrócił uwagę na polskie wydawnictwa naukowe wychodzące w Moskwie, a przede wszystkim „Głos Nauczyciela”.

Po referacie odbyła się ożywiona dyskusja, koncentrująca się głównie wokół losów poszczególnych osób, działających w wyżej wymienionym naukowym środowisku polskim.

Halina Lichočka
(Warszawa)

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORYKÓW GEODEZJI PAN

18 III 1978 r. — pod przewodnictwem prof. J. Gomoliszewskiego — odbyło się w Krakowie posiedzenie poświęcone problemowi map geodezyjnych na terenie zaboru rosyjskiego, sporządzonych w związku z uwłaszczeniem włościan. Referat na ten temat wygłosił J. Przybylski (Biuro Projektów Budownictwa Komunalnego — Kraków). Referent przedstawił działalność geodezyjną związaną z urządzeniem terenów wiejskich w zaborze rosyjskim i scharakteryzował zawód mierniczego. Omówił również instrukcje miernicze, metody pomiaru i sporządzania map. Ostateczny cel studiów — podjętych przez mgra J. Przybylskiego — stanowią treści geodezyjne wymienionych map i ich badanie kartometryczne. W tym zakresie referent przedstawił zebranych wyniki analizy dokładnościowej ciągów poligonowych kilku map z drugiej połowy XIX i początków XX wieku.